

IDENTITEITSOPBOUW IN HET JEUGDWERK

Mieke Nolf, Uit de Marge

Het jeugdwerk speelt een belangrijke rol in de identiteitsontwikkeling van kinderen en jongeren. Dit geldt ook voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. Krax nam een kijkje bij vzw Jong.

Krax • Bestaat er zoiets als een gedeelde identiteit bij jongeren van een lokale wijkwerking?

Recep • Men denkt vaak en onterecht dat die er is, bijvoorbeeld op basis van etnische herkomst. Maar iedere jongere bouwt zijn identiteit op uit verschillende aspecten. Naargelang de rol die ze opnemen,

komen bepaalde aspecten meer en andere minder aan bod. Ze hebben een gamma petjes die ze kunnen opzetten in verschillende contexten. Als jeugdwerker duurt het even voor je ziet welk petje de jongere op dat moment draagt.

Krax • Een voorbeeld?

Recep • Ik merk dat jongeren tegen verschillende jeugdwerkers anders kunnen praten over hun ervaringen op school. Mijn collega krijgt het verhaal te horen van de jongere als onschuldig zieltje. Ikzelf krijg een verhaal waarbij de jongere zijn

verantwoordelijkheid in het conflict duidelijker benoemt.

Krax • Ligt dat dan aan jullie gemeenschappelijke Turkse roots?

Winy • Volgens mij heeft dat eerder te maken met vertrouwen. Ook jeugdwerkers met andere roots kunnen zo'n vertrouwensrelatie opbouwen, zij het soms wat trager.

Recep • Dezelfde afkomst hebben kan trouwens ook meer gêne oproepen. Jongeren stellen mij veel vragen over relaties. Maar met vragen over seks gaan ze liever bij mijn Belgische collega.

Krax • Is cultuur dan niet sterk bepalend voor je identiteit?

Recep • We hebben de neiging om sterk te focussen op etnisch-culturele achtergrond. Men heeft het over 'de andere cultuur'. Maar een cultuur als eenvormig en eenduidig onveranderbaar geheel bestaat niet. Cultuur is dynamisch en wordt door mensen verschillend ingevuld.

Krax • Waaruit bestaat de identiteitsopbouw dan wel?

Recep • Ik merk dat er bij onze jongeren een viertal gemeenschappelijke lagen zijn. Deel uitmaken van het jeugdhuis of van de kerngroep is een duidelijke eerste laag. Daarnaast komt het gemeenschappelijke land van de (groot)ouders: Turkije. De gedeelde ervaringen met uitsluiting en racisme vormen een derde belangrijke laag. Tot slot is er het generatieconflict met hun ouders in hun verhouding tot het land van de (groot)ouders en het land van geboorte. De mate waarin die belangrijk zijn en de mate waarin andere aspecten spelen, verschilt dan weer van jongere tot jongere.

Jan • Identiteit is eigenlijk een fictief gegeven dat wordt gecreëerd doordat mensen zich spiegelen aan anderen en deel willen uitmaken van een groep. Je bent maar door interactie met anderen. Iedere mens zoekt naar een evenwicht tussen de uitbouw van een unieke identiteit en

het behoren tot een groep gelijken. Dat betekent ook dat mensen bij de opbouw van hun identiteit in conflict gaan met anderen. Identiteit is dus niet altijd iets dat gezellig of gemakkelijk wordt gevormd.

Krax • Kun je dat concreter maken?

Jan • Onze jongeren behoren tot een minderheidsgroep, zowel etnisch-cultureel als sociaal-economisch. Deze cruciale uitgangspositie maakt dat ze op zoek gaan naar iets om een sterke identiteit rond op te bouwen. Mensen uit de middenklasse doen dat rond hun opleiding of hun job. Maar dat is moeilijk als je negatieve schoolervaringen hebt of werkloos bent. Veel jongeren vinden dan identiteit in een nationalistisch verhaal.

Krax • Volgens Bleri Lleshi¹ schrijft de meerderheid aan de minderheden een identiteit toe waarin die zich nauwelijks herkennen.

Recep • Je identiteit opbouwen betekent niet alleen naar jezelf op zoek gaan. Een identiteit ontstaat soms doordat een ander je systematisch in een bepaald hokje duwt. Mijn dochter haalde in het zesde leerjaar 81.6% voor Nederlands. En toch moest ze een taaltest afleggen om naar het middelbaar te mogen gaan.

¹ 'Identiteit en interculturaliteit. Identiteitsconstructie bij jongeren in Brussel', boek van Bleri Lleshi en Marc Van den Bossche, 2010

Ze trok haar ogen open toen ze zag welke kinderen ook die taaltest opgelegd kregen. Voorheen had ze zich altijd een Belgische gevoeld, maar sinds die dag behoort ze tot 'de allochtonen' en is 'allochtoon zijn' een deel van haar identiteit geworden.

Jan • De identiteitsontwikkeling is een samenspel van een persoonlijke zoektocht en een sociaal proces. Als die interne en externe aspecten matchen, is er geen probleem. In het andere geval krijg je een conflict. Meestal zegt men dan dat de jongeren een probleem hebben, terwijl het iets zegt over welke plek de jongeren krijgen in de samenleving.

Krax • Hoe gaan jeugdwerkers om met de identiteitsopbouw van jongeren?

Winy • Het is belangrijk dat jeugdwerkers openstaan voor verschillen. Dat ze inzien dat jongeren anders zijn of anders denken, zonder dat ze dit als abnormaal bestempelen. Coaching is hierin heel belangrijk. En er moet voldoende veiligheid zijn in het team, zodat zo'n zaken bespreekbaar zijn, via interview bijvoorbeeld.

Jan • We merken dat beginnende jeugdwerkers vaak proberen om de subcultuur van jongeren over te nemen: kledij, muziek... Om bij de jongeren in de gunst te komen, >

RECEP GÜLTAS
39 jaar
jeugdwerker

WINNY DE PRYCKERE
48 jaar
gebiedscoördinator

JAN NAERT
34 jaar
beleidsmedewerker

De vragen over seks komen bij mijn collega terecht.

vertoochenen ze zichzelf. Terwijl echtheid net heel cruciaal is als je vertrouwen wil opbouwen. Dat zit soms in kleine dingen. Ik ben West-Vlaming en ik praat West-Vlaams met de jongeren. Ze lachen dan met mijn accent. Voor mij is dat een aanknopingspunt om over taal en identiteit te praten. Verder is het voor jongeren heel belangrijk dat je toont dat je aan hun kant staat. Wat niet betekent dat je hen altijd gelijk geeft of alle gedrag goedkeurt. Je kunt jongeren confronteren met hun misstappen en tegelijk resoluut hun kaart trekken en een duidelijk maatschappelijk signaal geven.

Krax • Komen religie en geloof aan bod in de werkingen?

Winy • Ja, hoewel geloofsbeleving enorm verschilt onder de jongeren. Zij grijpen hun contacten met andere jongeren of met begeleiders wel aan om over geloof te praten. Laatst was er in het meisjeshuis een grote hetze omdat iemand op internet had gelezen dat je in een kangoeroe kon veranderen bij een of andere zonde. De meisjeswerkster grijpt zo iets aan om over geloof en bijgetoof te praten.

Jan • Veel gesprekken over geloof worden in de instuif gevoerd. Jongeren onder elkaar. Of tijdens individuele gesprekken met begeleiders. Maar ook andere thema's komen aan bod, zoals druggebruik, werksituaties, levenskeuzes maken...

Recep • Ik probeer alert te zijn voor de druk die soms van buitenaf komt op jongeren wat betreft levenskeuzes. Een aantal weken terug was er een jongere van negentien bij me die zo snel mogelijk werk wilde hebben, trouwen en een gezin stichten. Ik heb daarop doorgevraagd, omdat ik druk van buitenaf vermoedde. Een week later liet hij me weten dat hij een andere richting had gekozen. Luisteren, vragen stellen en spiegelen zijn belangrijk op zo'n moment.

Krax • Heeft internet invloed op de identiteitsvorming?

Jan • Internet speelt wel een rol, maar naar mijn gevoel wordt die overschat. Facebook is vooral een manier om contacten te leggen, vooral tussen jongens en meisjes.

Krax • En specifieke jeugdcultuur: muziek, tv-programma's?

Winy • Had je me die vraag tien jaar geleden gesteld, dan had ik 'ja' gezegd. Turkse feuilletons waren toen erg populair. Ondertussen zijn die verdwenen en vraag ik me af of we die impact toen niet overschatten.

Krax • Wat betekenen materiële statusobjecten?

Jan • Sommige jongeren kopen een auto om iemand te zijn, om iets te betekenen. Voor mij duidt dat op een leegte. Een gemis aan geborgenheid.

Recep • Ouders kopen vaak materiële zaken voor hun kinderen omdat dit hun taal is om te zeggen: 'Ik zie je graag.'

Winy • We leven dan ook in een consumptiemaatschappij. Er wordt ons voorgehouden dat je iemand kunt zijn door iets te hebben. Bij mensen die rijk genoeg zijn om alles te kopen, wordt dat zelden geproblematiseerd. Mensen in armoede daarentegen, kunnen dan zagezegd niet met geld omgaan.

Krax • Dragen vergelijkbare schoolervaringen bij tot een gedeelde identiteit?

Jan • Zeer zeker. Onlangs zag ik op de school van mijn zootje een Slowaaks jongetje van zes jaar oud. Het was zichtbaar bang en niemand besteedde er aandacht aan. Toen ik

er de juf op aansprak, antwoordde zij: 'Ge moet er niet te veel moeite in steken, meneer. Dat is ons wegloperke.' Ik stond perplex. Dat is wat onze kinderen keer op keer meemaken. Niemand gelooft in hen. Op den duur geloven ze niet meer in zichzelf. Ik heb ook eens een klassenraad gevolgd. Er was een discussie over een meisje dat een grote mond had opgezet. Tot slot werd gezegd: 'En we hadden nu eens een allochtoon met mogelijkheden.' Dat geloof je toch niet?! Zulke ervaringen zorgen ofwel voor een laag zelfbeeld of voor frustratie en verzet. En beide bepalen mee je identiteitsopbouw.

Krax • Hebben jeugdwerkers een bredere rol?

Jan • Werken met maatschappelijk kwetsbare kinderen betekent ook steeds positie innemen en onrechtvaardige situaties aan de kaak stellen. In onze samenleving kijkt men heel instrumenteel naar jeugdwerk: de nadruk ligt op wat kinderen daar kunnen leren, op competenties verwerven. De vraag die we als jeugdwerkers aan kinderen moeten stellen is echter niet 'Wat kun jij?', maar wel: 'Wie ben jij?' We vertrekken van kinderen vanuit hun gehele zijn. We aanvaarden hen zoals ze zijn. Een kind hoeft niet te 'veranderen' of te 'verbeteren' in het jeugdwerk. We proberen wel kansen te bieden en te luisteren als kinderen en jongeren zelf vragen stellen.

Winy • Ook tussen jeugdwerkers en kinderen is er soms een gedeelde faalervaring. Veel jeugdwerkers waren zelf ooit buitenbeentjes. Dat geeft interessante confrontaties. Vaak durven die mensen buiten de lijntjes denken.

Jan • Dit druist in tegen de sterk responsabiliserende houding die van opvoeders wordt verwacht. Wij geven jeugdwerkers mee dat ze hun eigen zoektocht en eigen onzekerheden mogen benoemen. Zo ontdek je ook de onzekere en zoekende kanten van jongeren, die vaak de oorzaak zijn van hun zogenaamd 'onhandelbaar' gedrag. ❀